

„DLA TYM WIĘKSZEJ WIARY...”
FUNDACJE STYPENDIALNE DLA STUDENTÓW
WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO UNIWERSYTETU
JAGIELLOŃSKIEGO

Idea udzielania pomocy uczącej się młodzieży ma w historii Polski wielowiekową tradycję¹. Przekazywanie gromadzonego często przez całe życie majątku i tworzenie fundacji powodowane było zarówno motywami filantropijnymi, jak i szeroko rozumianym interesem narodowym. Darczyńcy wybierali różnorodne formy pomocy: zapomogi dla ubogich studentów, stypendia na kontynuację nauki w kraju lub wyjazd za granicę czy, będące przedmiotem niniejszego opracowania nagrody za prace naukowe. Na Uniwersytecie Jagiellońskim prócz fundacji Anny z Enochów Ballowej, Anny ze Stablewskich de Mylo, ks. Józefa Krukowskiego i ks. Tadeusza Trzcińskiego, przeznaczonych dla Wydziału Teologicznego (dalej WT), tego typu zapisy występowały również na innych wydziałach. Dla przykładu wymienimy stypendium im. Fryderyka Zolla sen. za najlepszą pracę z zakresu prawa rzymskiego, Józefa Jakubowskiego za prace naukowe dla studentów medycyny, Józefa Szujskiego za opracowanie zagadnień z historii czy Ewy Bujakowej za pracę z zakresu fizyki. Celem tego typu fundacji było rozbudzenie zainteresowań studentów, a dzięki obietnicy uzyskania wynagrodzenia zmotywowanie i zachęcenie do dodatkowej pracy naukowej.

W 1889 ks. prof. Stanisław Spis², były rektor UJ i profesor Pisma Świętego Nowego Testamentu, złożył na ręce ówczesnego rektora prof. Edwarda Sas-Korczyńskiego sumę 1000 zł reńskich, oświadczając, że jest to dar Anny ze Stablewskich de Mylo, który zgodnie z życzeniem fundatorki ma stanowić kapitał żelazny fundacji stypendialnej jej

¹ J. Dybiec, *Finansowanie nauki i oświaty w Galicji 1860–1918*, Kraków 1979; *idem*, *Mecenat naukowy i oświatowy w Galicji 1860–1918*, Wrocław 1981; M. J. Nedza, *Polityka stypendialna Akademii Umiejętności*, Wrocław 1978; U. Perkowska, *Kształcenie się zespołu naukowego w UJ (1860–1920)*, Wrocław 1975; J. Hellwig, *Rola Towarzystwa Naukowej Pomocy im. Karola Marcinkowskiego w awansie społeczno-zawodowym młodzieży polskiej*, Poznań 1994.

² Zob. S. Piech, *Spis Stanisław Jan Nepomucen*, PSB, t. XLI, s. 118–120.

imienia przeznaczonej na nagrodę za najlepszą pracę egzegetyczną napisaną przez studenta teologii UJ uczęszczającego na wykłady z Pisma Świętego Nowego Testamentu. Dar został przyjęty przez Senat Akademicki i niedługo potem przystąpiono do opracowania aktu fundacyjnego, zatwierdzonego ostatecznie przez Namiestnictwo Galicyjskie we Lwowie 29 I 1891. W myśl jego postanowień o stypendium mieli prawo ubiegać się zwyczajni i nadzwyczajni studenci WT UJ, uczęszczający na zajęcia z Pisma Świętego Nowego Testamentu, narodowości polskiej, religii rzymsko-katolickiej, którzy przedstawia napisaną na odpowiednim poziomie pracę naukową. Stypendium miało być przyznawane corocznie. Ponadto w wyjątkowych okolicznościach istniała możliwość wypłacenia z funduszy stypendialnych kilku mniejszych stypendiów, udzielenia pomocy szczególnie zdolnemu, a ubogiemu studentowi lub zakupienia niezbędnych dla biblioteki wydzielonej ksiązek³.

Dziesięć lat później, 20 X 1900, ks. prof. Stanisław Spis złożył do kasy Senatu Akademickiego kolejny dar. Był to 4,5% list zastawny Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Królestwie Polskim na kwotę 3 tys. rubli srebrnych ofiarowany przez Annę z Enochów Ballową, zmarłą we Francji w maju 1900 w Hyeres w departamencie du Var. Jeszcze za swego życia upoważniła ona Allemanda, notariusza w Hyeres, aby skontaktował się z ks. Stanisławem Spisem i powiadomił go, że kwota legatu ma stanowić kapitał żelazny fundacji jej imienia dla „Polskich Teologów”. W 1901 opracowano akt fundacyjny, w którym postanowiono, że stypendium może otrzymać student WT UJ będący na czwartym roku teologii, narodowości polskiej, religii rzymsko-katolickiej bez względu na nazwisko lub pochodzenie, lub ksiądz katolicki narodowości polskiej w pierwszych trzech latach po wyświęceniu kapłańskim, który skończył studia teologiczne na UJ. Każdorazowy stypendysta był zobowiązany do odprawienia jednej mszy w roku za duszę fundatorki. Stypendium miało być nagrodą za pracę z dziedziny Pisma Świętego Starego lub Nowego Testamentu. Tematy prac wyznaczali i oceniali profesorowie Studium Biblijnego. Tylko w wyjątkowej sytuacji można było oddać niewykorzystaną kwotę jakiemuś ubogiemu studentowi WT. Statut fundacji został zatwierdzony 12 I 1905⁴.

W 1901 ufundowane zostało kolejne stypendium. Darczyńcą był zmarły 6 XII 1900 ks. Józef Krukowski⁵, profesor UJ i od 1882 proboszcz w kościele św. Floriana w Krakowie. W trzy miesiące po jego śmierci, 4 III, Władysław Wilkosz jako egzekutor testamentu poinformował, że zmarły przekazał cały swój majątek na utworzenie trzech fundacji dla WT UJ i studentów na nim studiujących. Procent od jednego z zapisów, wynoszącego 3 tys. złotych⁶, miał być przeznaczony na coroczną nagrodę za napisanie rozprawy z zakresu teologii pastoralnej lub prawa kanonicznego przez studenta teologii UJ lub kandydata do profesury z teologii UJ. Według testamentu temat rozprawy wyznaczany był przez profesorów WT i do nich należały również ocena rozprawy, prawo

³ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja Anny de Mylo, Akt fundacyjny z 10 II 1890. Szczególne prawa rozdzawnictwa funduszu stypendialnego posiadał tylko ks. S. Spis, żaden z jego następców już takich prerogatyw nie miał.

⁴ AUJ, sygn. S II 1145, Fundacja Anny Ballowej, list fundacyjny z 12 I 1905. Również w tym wypadku specjalne uprawnienia dotyczyły tylko ks. S. Spisa.

⁵ Zob. C. Lechnicki, *Krukowski Józef*, PSB, t. XV, s. 398–399.

⁶ Na terenach WKP podawano kwoty pieniężne w złotych. Wartość złotego w stosunku do marki wynosiła 1:2. Zob. I. Ihnatowicz, A. Biernat, *Vademecum do badań nad historią XIX i XX wieku*, Warszawa 2003, s. 95.

przyznania nagrody oraz obowiązek czuwania nad poprawną działalnością fundacji⁷. Wydział Teologiczny na posiedzeniu 31 X 1901 przyjął dar ks. Józefa Krukowskiego, ale realizacja zapisów napotkała na szereg przeszkód, począwszy od braku zgody Kapituły Katedralnej Krakowskiej na utworzenie wyższego zakładu teologicznego przy UJ, którego celem miało być kształcenie profesorów teologii, przez próby likwidacji stypendium na ten cel przeznaczonego lub połączenia poszczególnych fundacji w jedną. Wymiana pism pomiędzy UJ, Namiestnictwem, Prokuratorią Generalną i sądami trwała aż do 1904. Składano różne propozycje, poszukiwano nowych rozwiązań, które jednak były przez Senat Akademicki i WT odrzucane⁸. Ostatecznie utworzono dwie fundacje, jedną na założenie zakładu teologicznego w Krakowie im. ks. Józefa Krukowskiego i drugą na utworzenie stypendium na nagrodę za napisanie rozprawy teologicznej z dziedziny teologii pastoralnej lub prawa kanonicznego przez ucznia teologii lub kandydata do profesury teologicznej. Listy fundacyjne zostały zatwierdzone przez Namiestnictwo i przesłane do Senatu Akademickiego UJ z datą 3 II 1908⁹.

Ostatnim darczyńcą WT spośród omawianych był zmarły w Wielkim Księstwie Poznańskim profesor Seminarium Duchownego w Gnieźnie ks. Tadeusz Trzciński, który w testamencie z 1911 przekazał część swojego majątku na nagrodę za pracę z dziedziny teologii dla studenta WT. Zanim jednak opracowany został akt fundacyjny, 29 I 1913, Senat Akademicki otrzymał list, w którym Juliusz Trzciński w imieniu swoim i pozostałych spadkobierców ks. Tadeusza Trzcińskiego informował, że pragnie do zapisanej już kwoty dodać 10 tys. koron jako legat na utworzenie fundacji¹⁰. Senat Akademicki przyjął dar i zobowiązał się do sprawowania zarządu nad fundacją i jej majątkiem. Akt fundacyjny zatwierdzony ostatecznie przez Namiestnictwo 3 X 1916 postanawiał, że z przekazanych pieniędzy zostanie utworzona „Fundacja im. śp. prof. dr ks. Tadeusza Trzcińskiego na nagrody konkursowe za prace teologiczne z dziedziny ogólnej historii kościoła w Polsce dla uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego”. Nagrody miały być nadawane co 5 lat, począwszy od listopada 1913, na podstawie konkursu ogłoszonego przez WT na dwa lata przed terminem przyznania nagrody. Pierwsze ogłoszenie konkursu miało nastąpić dopiero w listopadzie 1916, a termin składania prac i rozstrzygnięcie konkursu przypadało na listopad 1918. W konkursie mógł wziąć udział każdy Polak,

⁷ AUJ, sygn. S II 1152, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, W. Wilkosz do WT z 24 III 1901; AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, list T. Gromnickiego zawierający projekt pisma WT do Namiestnictwa z 2 I 1902.

⁸ AUJ, sygn. S II 1152, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, WT do Senatu Akademickiego z 4 XI 1901; *ibidem*, c.k. Sąd powiatowy cywilny w Krakowie do Senatu Akademickiego z 12 XI 1901; AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, sąd powiatowy cywilny do WT z 12 XI 1901; AUJ, sygn. S II 1152, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, c.k. sąd Krajowy w Krakowie do WT z 11 I 1902; AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, notatka (brak daty); AUJ, sygn. S II 1152, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, Namiestnik do Ekspozytury Prokuratorii Skarbowej z 18 X 1902; *ibidem*, Namiestnik do Senatu Akademickiego z 18 X 1902; *ibidem*, Ekspozytura Prokuratorii Generalnej do Senatu Akademickiego z 26 X 1902; *ibidem*, Senat Akademicki do Namiestnictwa z 18 XI 1902; *ibidem*, Namiestnictwo do Ekspozytury Prokuratorii Skarbowej w Krakowie z 30 XI 1902, odpis; *ibidem*, Senat Akademicki do Ekspozytury Prokuratorii Generalnej z 18 III 1902.

⁹ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, projekt listu fundacyjnego z 1 VI 1907; AUJ, sygn. S II 1152, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, Namiestnictwo do Senatu Akademickiego z 3 II 1908.

¹⁰ List ten został napisany również w imieniu Józefa Trzcińskiego, Marii Łyskowskiej i Justyny Wichlińskiej, AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Tadeusza Trzcińskiego, J. Trzciński do Dziekana WT z 29 I 1913.

wyznania katolickiego, immatrykulowany na WT UJ lub mający się immatrykulować najpóźniej w chwili wypłacenia mu nagrody. Absolwenci UJ również mogli wziąć udział w konkursie, ale tylko do 4 lat po uzyskaniu absolutorium lub po uzyskaniu stopnia doktora teologii, praw lub filozofii na UJ lub na innym uniwersytecie polskim. W przypadku gdyby kilka prac zasługiwało na nagrodę, pierwszeństwo zawsze miał mieć student teologii pochodzący z zaboru pruskiego. Gdyby natomiast żadna z prac nie zasługiwała na wyróżnienie, istniała możliwość nieprzyznania nagrody. Gdyby tak się stało, wtedy WT na tych samych warunkach z wyjątkiem terminu mógł rozpisać nowy nadzwyczajny konkurs. Ten nadzwyczajny konkurs nie wpływał w żaden sposób na konkurs zwyczajny odbywający się co 5 lat. Gdyby i za drugim razem nie udało się przyznać nagrody, wtedy pieniądze miały zostać włączone do kapitału żelaznego fundacji¹¹.

Prócz omówionych wyżej fundacji na UJ działał także fundusz przeznaczony na nagrody dla studentów UJ za przygotowanie prac seminaryjnych, w tym również z dziedziny teologii. Nagrody fundowane były z dochodów pochodzących z kilku różnych fundacji pozostających w zarządzie UJ¹². Wypłacano je przez sześć lat od 1931 do 1937.

* * *

Fundacja Anny de Mylo jako pierwsza w 1890 rozpoczęła swoją działalność. W tym roku stypendystami zostali dwaj studenci II roku WT, Ludwik Konopnicki i Kazimierz Paleczek, którzy kwitowali odbiór 25 zł reńskich za wspólnie wykonaną pracę egzegezytyczną na nieznany jednak temat¹³. Potem nastąpiła trzyletnia przerwa i w 1893 kolejną nagrodę w wysokości 35 zł reńskich za pracę pt. *Egzegeza Ewangelii wg św. Jana*, opracowaną na podstawie wykładów ks. prof. Stanisława Spisa, otrzymał student III roku WT Teofil Papesch¹⁴. Potem znów nastąpiła dwuletnia przerwa. W 1895 ks. prof. Stanisław Spis skorzystał z przysługującej mu możliwości podziału zgromadzonych funduszy i przyznał trzy nagrody dla studentów II roku WT. Wawrzyniec Smółka otrzymał 24 korony, Szymon Hanuszek 25 koron i Andrzej Kościółek 12 koron, jednak i w tym przypadku nie mamy informacji o zakresie tematyki nagrodzonych opracowań¹⁵. W kolejnych latach ponownie wstrzymano wypłatę nagród za prace, a ks. prof. Stanisław Spis korzystał z przysługujących mu praw przeznaczania funduszy na wybrany przez siebie cel. W 1898, widząc braki w bibliotece Wydziału, zakupił książki w Księgarni Spółki Wydawniczej w Krakowie na kwotę 124 koron 48 halerzy¹⁶. W następnym roku 80 koron przekazał ks. dr. Józefowi Karolowi Kaczmarczykowi, umożliwiając mu w ten sposób

¹¹ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Tadeusza Trzcńskiego, N. N. do J. Trzcńskiego z 11 II 1913; *ibidem*, J. Trzcński do Dziekana WT z 29 I 1913; AUJ, sygn. S II 1161, Fundacja ks. Tadeusza Trzcńskiego, Senat Akademicki do Namiestnictwa w Białej z 5 IX 1916; *ibidem*, Namiestnictwo w Białej do Senatu Akademickiego z 3 X 1916; AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Tadeusza Trzcńskiego, Akt fundacyjny z 29 VII 1916; *ibidem*, Beyer do Dziekana WT z 13 VII 1918.

¹² AUJ, sygn. WT II 47, Nagrody za prace seminaryjne i konkursowe, K. Michalski do Dziekanatu WT z 2 I 1932.

¹³ AUJ, sygn. S II 1154, Fundacja Anny de Mylo, kwit z 17 VII 1890.

¹⁴ *Ibidem*, kwit dla T. Papescha z 20 I 1893.

¹⁵ *Ibidem*, kwit dla W. Smółki z 17 VII 1895; *ibidem*, kwit dla S. Hanuszka z 17 VII 1895; *ibidem*, kwit dla A. Kościółka z 17 VII 1895. Zmiana waluty w zaborze austriackim nastąpiła w 1892. Do 1900 wartość złotego reńskiego w stosunku do korony wynosiła 1:2. Zob. I. Ihnatowicz, A. Biernat, *op. cit.*, s. 100.

¹⁶ AUJ, sygn. S II 1154, Fundacja Anny de Mylo, kwit dla Księgarni Spółki Wydawniczej z 5 I 1900.

kontynuowanie studiów z dziedziny biblistyki na zagranicznych uniwersytetach w Innsbrucku, Rzymie, Monachium i we Wrocławiu¹⁷. W 1901 po 100 koron otrzymali Józef Pułka, student II roku WT (jako opłatę za przepisanie wykładów hermeneutycznych ks. Stanisław Spisa) i przebywający wtedy na studiach we Fryburgu ks. dr Stanisław Trzeciak¹⁸. W następnym, 1902 roku wznowiono wypłatę stypendiów za prace egzegetyczne. Kwotę 80 koron otrzymał student II roku teologii Franciszek Rudolf Wójcik¹⁹. W kolejnym, 1903, 60 koron otrzymał student IV roku Władysław Miś²⁰. W 1904 przyznano dwa stypendia po 50 koron dla studentów III roku – Władysława Staicha i Franciszka Sordyla²¹. Niestety kolejny raz nie zachowały się żadne dokumenty mówiące o zakresie tematycznym nagrodzonych prac. Później znów nastąpiła kilkuletnia przerwa.

Dopiero w 1912 został zmieniony skład komisji rewizyjnej fundacji stypendialnych UJ i z ramienia WT powołano do niej ks. Antoniego Bystrzonowskiego. Możliwe, iż właśnie te zmiany w komisji oraz jej działalność spowodowały aktywowanie fundacji ks. Józefa Krukowskiego i Anny Ballowej i rozpisanie z nich pierwszych konkursów. Z fundacji ks. Józefa Krukowskiego rozprawa na temat: „Dekret kongregacji konsystorskiej «Maxima cura» o administracyjnym usuwaniu proboszczów z urzędu i beneficjum duszpasterskiego” miała obejmować 5 stron druku i przedstawiać tło historyczne wprowadzonego dekretu oraz sam dekret i jego interpretacje. Opracowujący to zagadnienie student miał opierać się na literaturze i stosować „aparat naukowy”. Autorzy ubiegający się o nagrodę w wysokości 1000 koron powinni swoje prace w rękopisie lub ogłoszone drukiem złożyć w dziekanacie WT do końca roku 1914. Konkurs ten jednak nie został rozstrzygnięty²². Natomiast z fundacji Anny Ballowej ogłoszono konkurs na temat „Nieśmiertelność u Kohelela”. Oceny nadesłanych prac dokonał ks. dr Jan Korzonkiewicz, który nieformalnie zastąpił ks. Stanisław Spisa z zakresie zarządzania fundacją, chociaż dopiero 3 V 1918 poinformował o tym dziekana WT²³. Na konkurs spłynęły trzy prace, a ks. Jan Korzonkiewicz wyróżnienie studenta Kazimierza Wierbińskiego tłumaczył tym, że autor zapoznał się z literaturą polską i obcojęzyczną, łącznie z najnowszymi opracowaniami. Podkreślał, iż wobec własnych wniosków potrafi zachować stanowisko niezależne i sąd krytyczny. Dodatkową zaletą pracy było również przedstawienie problemu na szerokim tle²⁴.

W następnym, 1915 roku z fundacji Anny de Mylo ogłoszony został konkurs na dwa tematy: „O prologu do Ewangelii św. Jana” i „O hymnie Magnificat”, obydwa nagradzane kwotą 250 koron. W celu zapobieżenia próbom faworyzowania wybranych studentów po raz pierwszy wprowadzono nakaz opatrzenia pracy tylko „godłem”, a nie nazwiskiem autora, natomiast wewnątrz koperty zawierającej opracowanie, ale na oddzielnej kartce miały znajdować się konieczne informacje personalne. Termin oddania prac upływał 1 X

¹⁷ *Ibidem*, S. Spis do L. Cyfrowicza z 18 VII 1899; *ibidem*, kwit dla J. Kaczmarczyka z 20 VII 1899.

¹⁸ *Ibidem*, kwit dla J. Pułki z 26 IV 1901; polecenie wypłaty pieniędzy z 9 XI 1901; kwit dla S. Trzeciaka z 12 XI 1901.

¹⁹ *Ibidem*, kwit dla F. Wójcika z 30 VI 1902.

²⁰ *Ibidem*, kwit dla W. Misia z 17 VI 1903.

²¹ *Ibidem*, kwit dla W. Staicha z 11 X 1904; kwit dla F. Sordyla z 11 XI 1904.

²² AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, ogłoszenie konkursu, brulion z 1912 (brak datyiennej); W. Szajnocha do WT z 4 X 1917.

²³ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja Anny de Mylo, J. Korzonkiewicz do Dziekana WT z 3 V 1918.

²⁴ *Ibidem*, ocena prac z 29 VI 1914.

1916²⁵. Konkursy te jednak nie zostały rozstrzygnięte, prawdopodobnie z powodu braku zainteresowania ze strony studentów.

W 1916 ogłoszono trzy konkursy. Z fundacji Anny de Mylo opracowanie tematów dotyczących „Egzegezy kazania na górze” i „Objaśnienia mów apostoelskich w dziejach apostoelskich” nagradzano kwotą 300 koron, a termin nadsyłania prac konkursowych wyznaczono na 31 XII 1917²⁶. Do konkursu przystąpiło trzech kandydatów. Pracę na temat „Mowy Apostołów w Dziejach Apostoelskich” przedstawił uczęszczający na II rok WT Stefan Guśpiel, natomiast temat „Kazania na górze” został opracowany przez dwóch studentów II roku Franciszka Węgrzyna i Mariana Luzara. Praca Mariana Luzara uzyskała pozytywną ocenę oraz nagrodę, opracowania dwóch pozostałych kandydatów nie odpowiadały postawionym wymaganiom konkursowym i uzyskały ocenę negatywną²⁷. Z fundacji Anny Ballowej ogłoszono konkurs na temat „Świadomości mesjańskiej Jezusa na podstawie czterech Ewangelii z uwzględnieniem momentu psychicznego tej świadomości i znaczenia jej w stosunku do aspiracji mesjańskich wśród współczesnych Żydów”. Nagroda za pracę wynosiła 800 koron i z kwoty tej stypendysta był zobowiązany do wniesienia opłaty za odprawienie jednej mszy czytanej za duszę fundatorki. Termin nadsyłania prac upływał 31 XII 1917. Pomimo znacznej nagrody konkurs ten nie został rozstrzygnięty²⁸. Również w 1916 ogłoszono pierwszy konkurs z fundacji Tadeusza Trzcińskiego. Prace na temat „Postylle polskie w wieku XVI i XVII – rozbiór ich i ocena historyczno-teologiczna” można było przedstawiać do 30 IV 1918, a przewidziana nagroda wynosiła 1300 koron²⁹. Zwycięzcą konkursu został dr Teofil Długosz, kapłan archidiecezji lwowskiej, dyrektor Szkoły Wydziałowej Żeńskiej SS. Benedyktynów we Lwowie, immatrykulowany na UJ w półroczu letnim 1918/19³⁰.

W 1917 ks. Jan Korzonkiewicz ogłosił konkurs z fundacji Anny de Mylo na temat „Katechizmu apostoelskiego”. Według „Zarysu warunków rozprawy konkursowej” przesłanego Radzie WT, „opierając się na źródłach biblijnych i pozabiblijnych należało przedstawić treść i formę najdawniejszego przepowiadania misyjnego w chrześcijaństwie”. Praca nie powinna być krótsza niż 5 arkuszy druku i musiała zawierać bibliografię. Na konkurs nie spłynęła jednak ani jedna praca. Postanowiono więc, nie zmieniając tematu, rozpiścić konkurs w następnym roku, ale wtedy również studenci nie przygotowywali prac. Pomimo ogłoszenia konkursu jeszcze raz w 1919 żaden z uczniów teologii nie opracował tego zagadnienia i od 1917 stypendia z fundacji Anny de Mylo nie były już wypłacane³¹.

²⁵ *Ibidem*, ogłoszenie konkursowe (brak daty dziennej).

²⁶ *Ibidem*, ogłoszenie konkursu z 31 XII 1916.

²⁷ *Ibidem*, J. Korzonkiewicz do Senatu Akademickiego z 3 V 1918.

²⁸ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja Anny Ballowej, ogłoszenie konkursowe (brak daty).

²⁹ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Tadeusza Trzcińskiego, ogłoszenie konkursowe (brak daty); *ibidem*, J. Fijałek z 16 XI 1916.

³⁰ AUJ, sygn. S II 1161, Fundacja ks. Tadeusza Trzcińskiego, A. Bystrzonowski do Kancelarii Senatu Akademickiego z 6 XII 1919; AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Tadeusza Trzcińskiego, WT do T. Długosza, brulion (brak daty).

³¹ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja Anny de Mylo, J. Korzonkiewicz do dziekanatu WT z 8 I 1918 oraz załącznik; *ibidem*, ogłoszenie konkursu z 12 I 1918; AUJ, sygn. S II 1154, Fundacja Anny de Mylo, Senat Akademicki do WT z 14 X 1918; *ibidem*, Senat Akademicki do WT z 11 XI 1919; AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja Anny de Mylo, ogłoszenie konkursowe z 9 I 1920.

W 1918 po raz pierwszy rozpisano konkurs z fundacji ks. Józefa Krukowskiego na pracę dotyczącą „Duszpasterstwa w Kościele Polskim w epoce potrydenckiej (XVII i XVIII w.) głównie na podstawie statutów synodalnych, biskupich listów pastoralnych, kazań i dzieł omawiających «curam animarum»”. Autor pracy uznanej za najlepszą miał otrzymać nagrodę w wysokości 1300 koron, a prace zgłaszane do konkursu miały zostać przesłane do dziekanatu WT do 30 VI 1919³². Konkurs jednak nie został rozstrzygnięty. W kolejnym roku stypendium z tej fundacji w wysokości 300 koron przeznaczono dla absolwenta teologii dr Jana Krzemienieckiego przebywającego w Rzymie³³. Rok później natomiast ogłoszono konkurs na rozprawę naukową „O usuwaniu proboszczów przed dekretem «Maxima cura», następnie na zasadzie tego dekretu i stosownie do nowego kodeksu w cc. 2147–2161”. Przewidywano nagrodę w wysokości 800 marek polskich, prace należało składać w dziekanacie WT do 30 VI 1921³⁴. Również w 1920 ogłoszono konkurs z fundacji Anny Ballowej na opracowanie dwóch tematów „Prorok Amos i Jezus Chrystus jako nauczyciel w stosunku do Starego Zakonu i jego tłumaczy pośród współczesnych Żydów”, przeznaczając na nagrody po 700 marek polskich³⁵. Niestety ani na jeden, ani na drugi z konkursów studenci nie nadesłali prac.

Przez kolejne 10 lat konkursy już nie były rozpisywane, a dziekan WT ks. prof. Maciej Sieniatycki tłumaczył to „skutkiem spadku (...) waluty, w skutek czego kwoty owych stypendiów są obecnie bardzo niskie”³⁶. Na początku lat 30. XX wieku udało się skumulować dochody kilku stypendiów będących pod zarządem uniwersytetu i stworzyć z nich ogólnouniwersytecki fundusz przeznaczony na nagrody za prace seminaryjne lub magisterskie. Pierwszymi laureatami tych nagród z WT w roku akademickim 1931/1932 byli ks. Maksymilian Binkiewicz za pracę *Pojęcie miłości u św. Bernarda* i ks. Jan Starostka za opracowanie *Filozofii przeciwieństw u A. Müllera*. Obydwaj otrzymali nagrody w wysokości 50 zł³⁷. W następnym roku 1932/1933 ponownie ogłoszono konkurs. Temat „Nauka Starego Testamentu w mądrości” opracował ks. Wilhelm Pluta, uzyskując nagrodę 380 zł, a pracę o „Psychoanalizie w etyce i pedagogice” napisał ks. Alfons Przybyła, uzyskując za nią nagrodę 350 zł³⁸. Przez kolejne dwa lata wypłacano po trzy stypendia

³² AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, ogłoszenie konkursu z 9 II 1918.

³³ AUJ, sygn. S II 1152, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, sprawozdanie A. Bystrzonowskiego z 28 II 1920; *ibidem*, S. Streicher do J. Krzemienieckiego z 5 III 1920.

³⁴ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, ogłoszenie konkursu z 3 III 1920. Marka polska obowiązywała od 1918 do I VII 1924, kiedy utraciła prawny charakter i została zastąpiona przez złoty. Zob. I. Ichnatowicz, A. Biernat, *op. cit.*, s. 100.

³⁵ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja Anny Ballowej, J. Korzonkiewicz do dziekanatu WT z 8 I 1918; *ibidem*, projekty ogłoszeń konkursowych z fundacji im. ks. J. Krukowskiego i Anny Ballowej z 10 II 1918; *ibidem*, ogłoszenie konkursowe z 3 I 1919; *ibidem*, ogłoszenie konkursowe z 9 I 1920.

³⁶ AUJ, sygn. WT II 31, Roczne sprawozdanie dziekana WT UJ z czynności tegoż wydziału w roku szkolnym 1921/22 z 28 XII 1922, brulion.

³⁷ AUJ, sygn. WT II 47, Nagrody za prace seminaryjne i konkursowe, Prace seminaryjne nagrodzone w roku akademickim 1931/32 z 12 VI 1932.

³⁸ *ibidem*, Ogłoszenie konkursowe z 29 X 1932; *ibidem*, Dziekan WT do Rektoratu UJ z 21 VI 1933. W następnym roku 1932/1933 WT informował, że nagrodzono aż 15 studentów. Byli to Michał Pliszka za pracę *Psychoanaliza w etyce i pedagogice*, Karol Heda za *Prawo natury w świetle zasad teologii moralnej*, Stanisław Bartyzel, który opracował *Pojęcie zła moralnego*, Paweł Latusek za pracę *Problem cierpienia*, Konstanty Krzywanek za pracę *Chrystus jest Głową Kościoła*, Wilhelm Pluta za opracowanie *Eucharystii w dziełach św. Cypriana*, Alojzy Nowak za monografię szkoły parafialnej w Michałkowicach na tle dzieł parafii, J. Bańka za *Reformację na ziemi pszczyńskiej*, Władysław Grohs za opracowanie tematu *Adam Mickiewicz w polskiej literaturze homiletycznej*, Jan Nowacki za *Egzegzęzę tekstu św. Mateusza XVI, 18.*

rocznie. W roku akademickim 1933/1934 kwotą 35 zł ponownie nagrodzono ks. Wilhelm Plutę za pracę magisterską pt. *Filozofia księdza Stanisława Chołonieckiego* i ks. Stanisława Targosza za *Wzruszenia zmysłowe a moralność według Tomasza z Akwinu*, natomiast ks. Stanisław Szlachta otrzymał 40 zł za opracowanie pt. *Księga Przymierza*. W następnym roku po 35 zł otrzymali ks. Jan Szczotka za *Filozofię religijną Bronisława Trentowskiego* i ks. Jan Pietraszko za pracę o *Zasadach apostołskiej działalności św. Pawła*. Nagrodę w wysokości 40 zł otrzymał ks. Stanisław Kondziołka za opracowanie pt. *Prawodawstwo karne Mojżeszowe a prawo Hammurabiego*³⁹. W następnych latach nagrody z tego funduszu nie były już przyznawane, ale wznowiono wypłatę stypendiów z fundacji. W 1936 z fundacji Józefa Krukowskiego przyznano stypendium w kwocie 300 zł przebywającemu wtedy na studiach zagranicznych w Rzymie ks. Kazimierzowi Kłósakowi i przedłużono je w następnym roku, umożliwiając mu w ten sposób kontynuację studiów z zakresu psychologii pedagogicznej w Lowanium⁴⁰. Również w 1937 ogłoszono ostatni konkurs z fundacji Anny Ballowej. Spośród nadesłanych opracowań dotyczących tematu „Najświętszej Marii Panny w Piśmie Świętym, jej charakteru i posłannictwa” najlepsza okazała się praca Józefa Hojola. Drugą nagrodę, z zakresu tematyki starotestamentowej, uzyskał Konrad Markłowski za pracę pt. *Aspiracje mesjańskie w Babilonie i w Egipcie a mesjanizm izraelicki*⁴¹. W tymże 1937 rozpisano drugi i ostatni konkurs z fundacji Tadeusza Trzcńskiego, którego tematem było „Przedstawienie ważniejszego okresu z dziejów Jasnej Góry”. Termin składania prac upływał 1 VI 1937⁴², jednak już w styczniu 1937 ks. prof. Tadeusz Glemma skierował pismo do dziekanatu WT, w którym proponował przyznanie stypendium z fundacji Tadeusza Trzcńskiego ks. Brunonowi Kubicy z zakonu Paulinów. Tłumaczył, że w maju 1936 Brunon Kubica przedstawił pracę pt. *Pierwsza koronacja cudownego obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej*, a stypendium jest mu potrzebne ze względu na jego przygotowania do obrony pracy doktorskiej. Dziekanat nie zaakceptował tej propozycji, tłumacząc, że stypendium jest nagrodą za napisaną pracę. Wobec takiej postawy dziekanatu ks. B. Kubica postanowił zgłosić swoje opracowanie do konkursu. Dzięki poparciu ks. Tadeusza Glemmy i jego pozytywnej opinii na posiedzeniu Rady WT przyznano ks. Brunonowi Kubicy nagrodę w wysokości 100 zł⁴³.

* * *

Mieczysław Walkowski za pracę *O psalmach machabejskich*, Władysław Stepa za opracowanie dotyczące *Religii Indian Ziemi Ognistej*, Alfons Przybyła za *Psychoanalizę w etyce i pedagogice* oraz Bolesław Przybyszewski, którego temat pracy niestety nie jest znany. Zob. AUJ, sygn. WT II 47, Nagrody za prace seminaryjne i konkursowe, Wykaz nagród wypłaconych za prace seminaryjne studentom WT UJ za rok akademicki 1932/33 (brak daty dziennej).

³⁹ *Ibidem*, Dziekan WT do Rektoratu z 23 X 1935.

⁴⁰ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Józefa Krukowskiego, dziekan WT do Rektoratu UJ z 3 II 1936; A. Krzyżanowski do K. Kłósaka z 12 II 1937; Dziekan WT do K. Kłósaka z 14 II 1936; A. Krzyżanowski do K. Kłósaka z 12 II 1936; W. Szafer do Dziekana WT z 9 I 1937; K. Michalski do Rektoratu UJ z 16 II 1937; UJ do K. Kłósaka z 17 II 1937, odpis; K. Michalski do K. Kłósaka z 22 II 1937, odpis.

⁴¹ AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja Anny Ballowej, ogłoszenie konkursowe z 3 III 1937.

⁴² AUJ, sygn. WT II 47, Fundacja ks. Tadeusza Trzcńskiego, T. Glemma do Rektora UJ z 9 I 1937.

⁴³ *Ibidem*, T. Glemma do dziekanatu WT z 19 I 1937; T. Glemma do dziekanatu WT z 2 VII 1937; Dziekan WT do Rektoratu z 2 VII 1937.

Często się zdarza, że nawet najlepsze pomysły w praktyce nie przynoszą oczekiwanych rezultatów. Opisane cztery fundacje, pomimo znacznego wkładu finansowego, opieki specjalistów i zobowiązania uniwersytetu do sprawowania zarządu nie spełniły pokładanych w nich nadziei. Nie można więc przeceniać roli, jaką odegrały w zakresie pomocy studentom teologii. Od rozpoczęcia działalności przez pierwszą z fundacji w 1891 do wybuchu II wojny światowej przyznano jedynie 16 nagród, 5 zapomóg oraz jeden raz przeznaczono fundusze na zakup książek. Zapewne z powodu 5-letniego cyklu narzuconego regulaminem fundacji ks. Tadeusza Trzcińskiego konkurs ogłoszono i nagrody przyznano tylko dwukrotnie, trudno jednak znaleźć podobnie oczywiste wytłumaczenie wypłaty zaledwie 3 stypendiów z fundacji Anny Ballowej czy jedynie dwóch zapomóg z zapisu ks. Józefa Krukowskiego, jeśli zestawimy te liczby z działającym zaledwie przez cztery lata wspomnianym funduszem, z którego przyznano studentom teologii aż 10 nagród. Przyczyn takiego niepowodzenia fundacji można szukać po stronie niesystematycznie ogłaszającego konkursy WT, który często, nawet po monitach nadsyłanych przez Senat Akademicki, nie decydował się na ogłaszanie konkursu i sugerował dołączanie narosłych procentów do kapitałów fundacji. Częściowo niepowodzenia można przypisać także studentom. Przyznawane jednorazowo kwoty tylko w niewielkim stopniu ułatwiały im opłacenie bieżących potrzeb. Nieterminowość ogłaszania konkursów oraz wygórowane wymagania w stosunku do kwoty nagrody powodowały, że z roku na rok chętnych do podjęcia się napisania dodatkowej pracy było coraz mniej. Ważne było również to, że zwycięzca każdego roku był tylko jeden, więc przegranie konkursu oznaczało brak jakiegokolwiek finansowej pomocy i praca włożona w opracowanie zagadnienia nie przynosiła studentowi żadnej korzyści. Trudności finansowe uniwersytetu i WT tylko w niewielkim stopniu tłumaczą fakt, że żadna z nagrodzonych prac, pomimo wysokich wymagań, nie ukazała się drukiem. Tematy kilku opracowań, nawet tych zwycięskich, nie zachowały się; w protokołach z posiedzeń rady WT nie odnalazłam ani jednej wzmianki dotyczącej przyznania nagrody z omówionych tu fundacji, co tylko potwierdza brak zainteresowania tym zakresem działalności wydziału. Ponadto stypendia te nie były uwzględniane w katalogach studenckich, a uzyskanie takiego stypendium w wielu przypadkach dokumentuje jedynie kwit. Tak niepewna nagroda i małe zainteresowanie ze strony kadry profesorskiej WT były kolejnym powodem tego, że w niektórych latach pomimo ogłoszenia konkursu prace do dziekanatu nie spływały wcale.